

Съвет на
Европейския съюз

Брюксел, 1 юни 2016 г.
(OR. en)

9641/16

EDUC 218
JEUN 42
AUDIO 73
SOC 364

РЕЗУЛТАТИ ОТ РАБОТАТА

От:	Генералния секретариат на Съвета
Дата:	30 май 2016 г.
До:	Делегациите
№ предх. док.:	9068/16 EDUC 147 JEUN 37 AUDIO 63 SOC 265
Относно:	Развиване на медийна грамотност и критично мислене чрез образование и обучение — <i>Заключения на Съвета (30 май 2016 г.)</i>

Приложено се изпращат на делегациите заключенията на Съвета относно развитието на медийна грамотност и критично мислене чрез образование и обучение, приети от Съвета на неговото 3471-во заседание на 30 и 31 май 2016 г.

Заклучения на Съвета

относно

развиване на медийна грамотност и критично мислене чрез образование и обучение

СЪВЕТЪТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ,

КАТО ПРИПОМНЯ

- Член 2 от Договора за Европейския съюз, в който се посочва, че „Съюзът се основава на ценностите на зачитане на човешкото достойнство, на свободата, демокрацията, равенството, правовата държава, както и на зачитането на правата на човека, включително правата на лицата, които принадлежат към малцинства“;

КАТО ВЗЕМА ПРЕДВИД

- Парижката декларация, приета на 17 март 2015 г.¹, в която се подчертава значението на *укрепването на способността на децата и младите хора да развиват критично мислене и преценка, така че, особено в контекста на интернет и социалните медии, да са в състояние да разбират реалността, да разграничават факти от мнения, да разпознават пропагандата и да се противопоставят на всички форми на индоктриниране и изказвания, проповядващи омраза;*

¹ Декларация относно популяризирането чрез образование на гражданските и общите ценности — свобода, толерантност и недискриминация, Париж, 17 март 2015 г.

- Съвместния доклад „Образование и обучение 2020“ от 15 декември 2015 г.², в който като основен приоритет за новия работен цикъл (2015—2020 г.) се определят последващите действия във връзка с Парижката декларация *чрез съвместни анализи, партньорско обучение, срещи, разпространение на добри практики и конкретни мерки, подпомогнати с финансиране*;
- Резолюцията на Съвета и на представителите на правителствата на държавите членки, заседаващи в рамките на Съвета, от 24 февруари 2016 г. относно насърчаването на социално-икономическото развитие и приобщаване в ЕС чрез образование³, в която се съдържа ангажиментът *да се насърчават цифровата и медийната грамотност на младите хора, както и способността им да мислят критично, наред със социалните им умения и гражданските им компетентности*;

И В КОНТЕКСТА НА

- Препоръката на Европейския парламент и на Съвета от 18 декември 2006 г. относно ключовите компетентности за учене през целия живот⁴, в която като ключови компетентности, които всички граждани следва да придобият, се набелязват: *„компетентност в областта на цифровите технологии“*, която изисква *критично и рефлексивно отношение към наличната информация и отговорно използване на интерактивните медии*; *„социални и граждански компетентности“*, които включват *способността да се разбират различни гледни точки и готовност да се зачитат ценностите на другите*; и *„културни познания и умения за изразяване“*, които включват *чувство за идентичност, като основа за изграждането на открито отношение и уважение към многообразието*;

² ОВ С 417, 15.12.2015 г., стр. 25—35.

³ ОВ С 105, 19.3.2016 г., стр. 1—4.

⁴ ОВ L 394, 30.12.2006 г., стр. 10—18.

- *Заклученията на Съвета от ноември 2012 г. относно европейската стратегия за по-добър интернет за децата⁵, в които се подчертава, че секторът на образованието, както и родителите, имат важната задача да съдействат на децата при използването на предлаганите от интернет възможности по ползотворен и творчески начин, както и при идентифицирането и справянето с рисковете, с които се сблъскват в интернет, както и че самите учители и родители се нуждаят от подкрепа и обучение, за да следят не само бързите и непредсказуеми промени във виртуалния живот на децата, но и постоянно променящите се нови технологии;*
- *Съобщението на Комисията от януари 2014 г. относно предотвратяване на радикализацията, водеща до тероризъм и екстремистко насилие⁶, в което като главни действия, които да бъдат предприети за предотвратяване на радикализацията, се открояват по-тясното сътрудничество с гражданското общество и частния сектор за справяне с предизвикателствата в интернет и активизиране на усилията за насърчаване на младите хора да развиват критично мислене спрямо екстремистките послания;*
- *Заклученията на Съвета от ноември 2014 г. относно европейската аудио-визуална политика в цифровата епоха⁷, в които Комисията и държавите членки се приканват да насърчават добрите практики и научни изследвания относно включването на медийната грамотност във формалното образование и обучение, както и в неформалното и самостоятелното учене;*

⁵ ОВ С 393, 19.12.2012 г., стр. 11—14.

⁶ Док. 5451/14.

⁷ ОВ С 433, 3.12.2014 г., стр. 2—5.

- Заключениета на Съвета и на представителите на правителствата на държавите членки, заседаващи в рамките на Съвета, относно ролята на сектора на младежта в интегриран и междусекторен подход за предотвратяване и борба с водещата до насилие радикализация сред младите хора, в които държавите членки и Комисията се приканват да подкрепят младите хора в *борбата с екстремистките влияния в интернет и социалните медии* и при развиването на *критично мислене и подходящите знания, умения и компетентности за разбиране на различните източници и намерения зад предоставяната информация, включително пропагандата и словото на омразата*⁸;

СЧИТА, ЧЕ

Интернет — и в частност социалните медии — предлагат безпрецедентни, почти неограничени възможности за споделяне на знания и идеи. Чрез предоставяне на незабавен достъп до огромно количество информация, както и достъп до широк кръг от източници, те могат да имат значително въздействие върху мненията, нагласите и възприятията. Освен това те предлагат платформа на всеки да създава, споделя и публикува съдържание, като по този начин спомагат за изява на таланти, насърчаване на творчеството и стимулиране на иновациите.

Днешният свят се характеризира с лесен и непрекъснат достъп до интернет, а хората, особено младежите, прекарват все повече време онлайн.⁹ Нараства значението на виртуалните общности и контакти, в частност чрез социалните медии и съобщенията в реално време.

⁸ Док. 9640/16.

⁹ Повече от половината от всички европейци използват социални мрежи; мнозинството от тези потребители са млади хора. 84 % от европейците под тридесетгодишна възраст ползват социални медии и колкото по-млада е възрастовата група, толкова повече този дял се доближава до 100 %.

В ТОЗИ КОНТЕКСТ, ОТБЕЛЯЗВА СЪЩО, ЧЕ

Медийната грамотност придобива все по-голямо значение, т.е. всички технически, познавателни, социални, граждански и творчески умения, които ни позволят да имаме достъп и критично разбиране както за традиционните, така и за новите видове медии¹⁰, и да си взаимодействаме с тях. Това е тясно свързано с активното участие в демократичния живот, с гражданското участие и способността за критична и самостоятелна преценка, както и за размисъл върху собствените действия, и поради това може да повиши устойчивостта на младите хора по отношение на екстремистки послания и дезинформация.

Компетентността в областта на цифровите технологии, която обхваща увереното, творческо и критично използване на информационните и комуникационните технологии, е съществен компонент на медийната грамотност. Ниското равнище на компетентност в областта на цифровите технологии може да постави дадено лице в неравностойно положение, не само на пазара на труда, където почти всички работни места изискват някакво ниво на умения в областта на цифровите технологии, но и в обществото като цяло. Поради това съществува ясна връзка между повишаването на компетентността в областта на цифровите технологии и усилията за създаване на по-приобщаващи и сплотени общества.

Медийната грамотност, заедно с грамотността и комуникационните умения по принцип, включва и други ключови компетентности, а именно *социални и граждански компетентности*, които са тясно свързани с критичното мислене и способстват за това хората да могат да ценят различието и да зачитат възгледите и ценностите на другите, но също и *културни познания и умения за изразяване*, които се подпомагат от способността за съотнасяне на собствените начини на изразяване на гледни точки с тези на околните, в т.ч. на хора, произхождащи от други култури.

¹⁰ Тези способности ни позволяват да упражняваме критично мислене, докато участваме в икономическата, социалната и културната сфера на обществото и играем активна роля в демократичния процес. Това понятие обхваща различни видове медии: телевизионно, видео- и радиоразпръскване, печат, посредством различни канали — традиционни, интернет, социални медии, и отразява потребностите на всички възрастови групи.

ПРИЗНАВА, ЧЕ

Макар уменията в областта на цифровите технологии все повече да се превръщат в необходимост, броят на хората, които все още не разполагат с основно равнище на компетентност в областта на цифровите технологии¹¹, остава тревожно висок, което ги излага на риск от безработица и социално изключване. Това може да породи „цифрово разделение“, което да доведе до социално и икономическо неравенство и което представлява очевидно предизвикателство за нашите системи на образование и обучение.

Наред с многото ползи и възможности, които могат да донесат, интернет и социалните медии пораждат и потенциални заплахи и опасности, най-вече чрез предоставяне на онлайн съдържание, което е неподходящо или дори вредно за децата и младите хора, в това число изказвания, проповядващи вражда и омраза, и съдържание, което омаловажава насилието. Други нежелани явления са онлайн сприятеляването с цел сексуална злоупотреба и кибертормозът, които могат да окажат значително влияние върху благосъстоянието и развитието на децата и да се отразят отрицателно върху техните учебни резултати.

Неотдавнашните терористични нападения в Европа и други инциденти с насилствен екстремизъм будят особено безпокойство по отношение на безпрецедентните възможности, които интернет и социалните медии предоставят на екстремистки групи от всякакъв вид да разпространяват свободно омраза и подстрекаващи към насилие послания и да намират отклик сред отчуждени млади хора. Радикализацията, която води до насилие, често има транснационално измерение, при което екстремистките мрежи се насочват към уязвими млади хора, независимо от националните граници. Макар да е малко вероятно повишаването на образователното равнище да сложи край на всички форми на насилствен екстремизъм, образованието и обучението могат и следва да допринесат за предотвратяване на радикализацията.

¹¹ 40 % от гражданите в ЕС не разполагат с никакви умения или имат минимални умения в областта на цифровите технологии; същевременно според оценките около 90 % от работните места в ЕС изискват поне някакво ниво на умения в областта на цифровите технологии. Следователно придобиването на такива умения бързо се превръща в предпоставка за постигане и поддържане на пригодността за заетост на работниците.

ПРИЕМА, ЧЕ

Като част от общата им мисия да подготвят младите хора за обществото и пазара на труда, както и да ги подкрепят при постигането на личностна реализация, образованието и обучението трябва да играят важна роля в подпомагането на младите хора да станат медийно грамотни и отговорни граждани на бъдещето.

Съществен елемент в мисията на образованието и обучението е да утвърждават сред младите хора основополагащи ценности като залегналите в Договора за Европейския съюз и да развиват и поддържат у тях открит и свободомислещ светоглед, като същевременно ги правят способни да мислят независимо и критично, да демонстрират разумна преценка чрез използване на базирани на факти знания и да се противопоставят и устояват на екстремистки послания, индоктриниране и дезинформация.

За да бъдат в крак с времето, от решаващо значение е работещите в областта на образованието и обучението на всички равнища да бъдат в крак с това бързо развитие и да предоставят на учащите се необходимите компетентности — знания, умения и нагласи — и ценности за достъп, тълкуване, създаване и използване на информация и друго медийно съдържание, особено в контекста на интернет и социалните медии, по безопасен и отговорен начин.

Комплексните подходи от типа „цялостно училище“, които обхващат цялата училищна общност, както и други заинтересовани страни, могат да бъдат от голямо значение, тъй като обучението по отговорно използване на интернет и социалните медии често става извън класната стая в неформална среда и самостоятелно.

ПРИКАНВА ДЪРЖАВИТЕ ЧЛЕНКИ, ПРИ НАДЛЕЖНО СПАЗВАНЕ НА ПРИНЦИПА НА СУБСИДИАРНОСТ:

1. Да насърчават отделянето на достатъчно внимание за развиване на медийната грамотност и критичното мислене в образованието и обучението на всички равнища, включително чрез гражданско и медийно образование.
2. Да полагат усилия за повишаване на компетентностите в областта на цифровите технологии сред учащите се от всички възрасти, в перспективата на ученето през целия живот, като важна предпоставка за укрепване на способността им да участват активно в демократичния живот на нашите модерни общества, както и за повишаване на пригодността им за заетост.
3. Да обмислят възможността за използване, наред с националните рамки и инструменти, на европейската рамка за компетентност в областта на цифровите технологии за гражданите, рамката от компетентности на демократичната култура на Съвета на Европа и Глобалната рамка за оценка на медийната и информационната грамотност на ЮНЕСКО.
4. Да насърчават социално безопасна среда на обучение, онлайн и офлайн, в която спорните въпроси да могат да се обсъждат открито и свободата на словото да се зачита, и да дават възможност на преподавателите да инициират и модерират такива дискусии.
5. Да подпомагат преподавателите и училищните ръководители на всички нива на образование и обучение да развиват, посредством първоначално обучение и непрекъснато професионално развитие, своята собствена компетентност в областта на цифровите технологии, както и педагогическите си умения, необходими, за да използват нови технологии и образователни ресурси със свободен достъп в обучението, и да работят по въпросите на медийната грамотност и критичното мислене по ефективен начин с учащи се от всички възрасти и с различен произход.

6. Да работят с родителите и други участници в обществото като цяло за намаляване на цифровото разделение между поколенията и за насърчаване на споделена култура на диалог и взаимното разбирателство.
7. Да укрепват диалога, сътрудничеството и партньорствата между сектора на образованието и обучението и медийния сектор, включително журналистите, както и всички други заинтересовани страни, в т.ч. гражданското общество и младежките организации, като се има предвид, че ефективното развитие на медийна грамотност и критично мислене налага мултидисциплинарен подход, и се напомня за важната роля на неформалното и самостоятелното учене в това отношение.
8. Да насърчават новаторски, творчески и основани на широко участие начини за развиване на медийна грамотност и критично мислене в образованието и обучението, например чрез осъществяване на изследвания и чрез проучване на потенциала на културата и изкуствата, межкултурни подходи и медийно производство в училище, като средства за укрепване на отвореността към други култури и активното гражданство.

ПРИКАНВА ДЪРЖАВИТЕ ЧЛЕНКИ И КОМИСИЯТА, В РАМКИТЕ НА СЪОТВЕТНИТЕ ИМ ОБЛАСТИ НА КОМПЕТЕНТНОСТ:

1. Да продължат да утвърждават, в контекста на стратегическата рамка „Образование и обучение 2020“, партньорското учене, включително чрез събиране и разпространяване на добри практики в областта на медийната грамотност и критичното мислене, като същевременно обръщат специално внимание на ефективното достигане до учащите се в неравностойно положение и тези, застрашени от маргинализация.
2. Да осигурят съгласуваност на политиките на равнище ЕС в областта на медийната грамотност, така че да има допълване с експертната работа, която се извършва в различни имащи отношение области на политиката като образованието, политиката за младежта, културата и аудио-визуалната политика, както и в областта на борбата с тероризма, като същевременно се отчитат особеностите на сектора на образованието и обучението.

3. Да подпомагат усилията за осигуряване на преподавателите с необходимите умения и инструменти за ефективна работа в областта на медийната грамотност и критичното мислене с учащи се от всякаква възраст и произход, наред с другото като се използва порталът за училищно образование и се насърчава обучението между партньори посредством платформата e-Twinning.
4. Да продължат сътрудничеството си с други многостранни форуми, например Съвета на Европа¹², ЮНЕСКО и ОИСР, и да вземат под внимание тяхната работа, тъй като предизвикателствата пресичат границите и засягат държави както в Европейския съюз, така и извън него.
5. Да насърчават оползотворяването на възможностите за финансиране по всички имащи отношение фондове и програми на ЕС, в частност Еразъм+, Механизма за свързване на Европа, европейските структурни и инвестиционни фондове, „Хоризонт 2020“, „Творческа Европа“ и „Европа за гражданите“, в подкрепа на тези усилия.

¹² По-специално в контекста на Стратегията за правата на детето (2016—2021 г.), приета от Комитета на министрите на 2 март 2016 г., в която се разглежда въпросът за защитата и утвърждаването на правата на детето в цифровата среда.